

Medya Demokrasinin Neresinde?

Doç. Dr. Aslı Tunç
3 Aralık 2008

OSMANLI BANKASI
ARŞİV VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ

Garanti Bankası kuruluşudur

http://www.obarsiv.com/e_voyvoda_guncel.html

Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi'nde yapılan konuşma metni, araştırmacıların kişisel kullanımları için web sayfamıza konulmaktadır. Bu konuşma metinleri, ticari amaçlarla çoğaltılıp dağıtılamaz veya Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi'nin izni olmaksızın başka kurumlara ait web sitelerinde veya veritabanlarında yer alamaz.

Medya Demokrasi'nin Neresinde?

Aslı Tunç

Türkiye'deki demokrasi bir anlamda yaralı bir demokrasidir; buna bağlı olarak da birtakım medya sorunları yaşamaktayız. Aslına bakarsanız gözümüzde büyüttüğümüz demokratik ülkelerde de medya çok iyi işlememektedir. Tabii ki totaliter rejimler ve diktatörlük dışında, medyanın rolünün çok az olduğu, sesinin kısıtıldığı yerler dışında, demokrasinin çok daha yerleşmiş olduğu ülkelerde bile medya sorunlar yaşar.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bize demokrasinin tanımını şöyle yapar: Herkesin doğrudan ya da özgürce seçilmiş kişiler aracılığıyla ülkesinin kamu yönetimine katılma hakkı; herkesin eşit, çoğulcu, şeffaf, katılımcı bir şekilde yaşayıp gittiği bir toplum. Tabii ideal demokrasiden bahsediyorum; yani halkın iradesinin hükümet erkinin temeli olduğundan, gizli veya buna denk bir yöntemle yapılacak ve genel ve eşit oy verme yoluyla gerçekleşecek olan dönemsel ve dürüst seçimlerden. Sonuçta bu temsili demokraside halkın sesi, seçtiği temsilciler yoluyla kararlarını bir şekilde iletmesi önemlidir.

Eski Yunan'da iktidara yönelik direkt müdahalelerde bulunulmaktaydı. Şu anda ise demokrasi, yöneticilerin dürüst ve serbest seçimler yoluyla yönetilenler tarafından seçildiği bir rejim olarak tanımlanmakta. Medyayı konu aldığımızda genelde Anglosakson demokrasinden bahsediyoruz. Belki şöyle bir sihirli formül sunabilirim: Yönetenlerin halka

dayanan meşruluğu ve halk karşısındaki sorumluluğu; yönetilenlerin yöneticileri seçme, denetleme ve devlet yönetiminde görev alabilme erki; hukukla düzenlenmiş çevre; haklar ve özgürlükler. Bu, ideal ve en azından kafamızın bir yerinde saklamamız gereken bir formüldür. Peki, medyayı burada nereye oturtacağız? Sonuçta size çok pırıltılı bir tanım çiziyorum.

Demokrasi yurttaş merkezlidir, yani yurttaşın sesini duyurabildiği, yurttaşa saygı duyulduğu, azınlıkların haklarının korunduğu, azınlıklara saygı duyulan ideal bir yönetim şeklidir ve yurttaşların çıkarları çerçevesinde aktif bir katılımı gerektirir. Medya açısından bu yapı önemlidir. Aktif katılımın temelinde de bilgi ve enformasyona eşit olarak ulaşma yatar. Sonuçta her vatandaşın haber alma özgürlüğü ve haber alma hakkı vardır. Dolayısıyla saydamlıktan ve katılımcılıktan bahsettiğimiz noktada medya çok önemli bir rol oynar; halk adına bu saydam sistemde bir gözlemlenme yani monitör etme görevi üstlenir. Yurttaşlık haklarının yeterince kullanılmadığına inanılıyorsa, bu iktidara duyurulabilmeli ve hakların temini istenebilmelidir. Tüm bu iletişimin ise büyük oranda medya araçlarıyla sağlanabileceği açıktır. Eskiden bizim yazılı basınla sınırladığımız bu mecra, şimdi elektronik basın, yeni medya teknolojileri, internet, TV gibi araçlara sahiptir. Sonuçta medya çok daha geniş kapsamlı, çok daha katmanlı bir yapıdır; düşüncelerin, görüşlerin ve haberlerin kamuoyuna ulaştırılması, demokrasinin doğru işlemesi açısından son derece gereklidir. İfade özgürlüğü ve editoryal bağımsızlık bir ülkede demokrasinin gelişimi için olmazsa olmaz koşullardır.

İfade özgürlüğünün önündeki engeller çok boyutludur. Direkt devlet sansürü ya da hukuksal engellemeler dışında bir ülkede medyaya ket vurmamak demokrasi önünde önemli bir engeldir. Halkın özgür haber alması, düşünce ve görüşlerin özgürce iletilmesi, siyasi yetkinin de içinde bulunduğu tüm kurum ve kuruluşların serbestçe eleştirilmesi ancak kitle iletişim araçlarıyla sağlanır. Ancak bu noktada medyanın rolü kristalize olmaya başlar. Bu çerçevede bütün dünyada medya, demokrasinin olmazsa olmaz bir parçası olarak kabul edilir. Basın özgürlüğü sadece gazetecinin kendini ifade edebilme özgürlüğünü değil, halkın haber alma özgürlüğünü de içerir. Bu iki yönlü bir alışveriştir. Sonuçta bizim de yurttaş olarak politikacılarımız, politik yetki, bizi yöneten insan ve kurumlar hakkında özgürce haber alma hakkına sahibiz. Basın, halkın gözü kulağı ve sesi olma anlamında çağdaş demokrasinin güvencesi ve temel kaynağıdır. Edmund Burke “medyanın dördüncü kuvvet olma durumu”ndan söz etmiştir: Yasama, yürütme, yargı dışında medya onları denetleyen ve aslında destekleyen bir başka güçtür. Bu, temsili demokrasilere yönelen eleştirilere bir yanıt olmuştur. Burada basının rolü bir çeşit bekçi köpekliğidir; görevi kamu gözcüsü olarak hükümeti denetlemek ve halkı

olaylardan haberdar etmektir. Bunu artık ancak rüyalarımızda görürüz: Birileri bizim adımıza savaş veriyor, yolsuzlukları ortaya çıkarıyor, göz önüne seriyor...

Kitle iletişim teknolojilerinin baş döndürücü bir hızla geliştiği günümüzde medya çok daha büyük bir güce sahiptir. Aslında işin esprisi, medyanın dördüncü kuvvet olma ideali dışında gittikçe küresel bir boyut edinmeye başlamasıdır. Büyük birtakım küresel medya kuruluşlarını hepimiz biliyoruz. Küreselleşmeyle birlikte, medya iktidarın bir parçası olmaya başlamış, kendi başına bir güç haline gelmiştir. Artık halk adına değil halka karşı savaşmaya başlamıştır, çünkü öncelikleri değişmiştir. Dördüncü güç olma halini eleştiren ve bu ideal durumun aslında tarihe karıştığını söyleyen pek çok görüş söz konusudur; bu kuramcılar beşinci kuvvet olarak birtakım sivil güçleri öne sürer. Dördüncü kuvvet olan medya kamu adına denetim yapar, zaman zaman devlet kurumlarının seyirci kaldığı yolsuzluk, haksızlık ve usulsüzlükleri kamuoyuna teşhir eder, kamuoyu yaratır, yargının harekete geçmesini sağlar, alınan kararların değiştirilmesine önayak olur, yapılan yanlışlıkların cezalandırılması sürecini tetikler; sonuçta kamuoyunda bir farkındalık yaratır. Bizler haber almakla kalmayıp bir şekilde harekete geçeriz, bilinçlendiriliriz ve sonuçta o sistem içinde ne yanlış gidiyorsa, onu onarmaya çalışırız. Burada en önemli şey, medyanın özerk kalabilmesi, organik olarak bir yere bağlı olmamasıdır. Bir sistemin, bir politik yetkenin parçası olduğunuz, ona yakınlaştığınız anda özerkliğinizi, özgürlüğünüzü kaybedersiniz. Dolayısıyla medya dördüncü kuvvet olma şansını ve fonksiyonunu yavaş yavaş yitirmeye başlar. Günümüzde yaşanan biraz da budur.

Finansal açıdan çok güçlü olması, politik yetkeye gittikçe yaklaşması, kendi başına iktidar ve güç haline gelmesi medyayı artık şövalye rolünden uzaklaşmaya itmektedir. Bu sadece ülkemizde değil, dünyanın pek çok yerinde böyledir; ancak Türkiye’de pek çok konuda olduğu gibi kırılma noktaları daha keskin yaşanmaktadır. Medyanın yazmadıkları da önemlidir; dolayısıyla aslında neyi yazdığına değil, neyi yazmadığına, neyi göz ardı ettiğine, adeta halının altına süpürdüğüne bakmak gerekir. Biz farkında olmadan gazete veya televizyon kanalının editörü, yazı işleri müdürü ya da sahibi bazı haberleri vermemeyi tercih eder. Yazılmayan her haberin arkasında bir çıkar ilişkisi vardır; bu ilişki kimi zaman siyasal iktidardan kredi ve teşvik alınması şeklinde kendini gösterir, kimi zaman büyük holding ve şirketlerden reklam alınması ya da başka menfaatler sağlanması şeklinde. Sonuçta medya artık kamu gözcüsü değil, hem kendi çıkarlarının hem de siyasal yetkinin çıkarlarının gözcüsü olmaya, menfaatler kaymaya başlar. Halk adına savaşmayı, sesleri duyulmayan kitlelerin,

azınlıkların sesi olmaktan çıkan medya demokratik kimliğini kaybeder. Bu, iktidar sahibi, çok para sahibi, iktidara yakın, farklı menfaatleri gözleyen bir yapıdır; dolayısıyla medyanın çok büyük güç olduğunu fark eden insanlar artık yatırımlarını medyaya yöneltmeye başlar.

Medyanın asıl amacı kamuyu eğitmek veya kendilerini yargı benzeri karar alma organları olarak tayin etmek değildir; kamuoyunu önceden belirlemek ya da oluşturmak da olmamalıdır. Medyanın asıl amacı kamuyu ilgilendiren konulara ilişkin bilgi sunmaktır. Başka bir deyişle medya, bilgilendirme rolünü yerine getirirken kamuoyu oluşturmamalı, kamuoyunu yönlendirmemeli ve manipüle etmemelidir. Oysa manipülasyon, yanlış bilgilendirme, dezenformasyon artık hayatımıza giren birtakım kavramlardır. Dolayısıyla sadece bilgilendirme işlevi de farklı bir boyuta gelmeye başlamıştır. Medya artık bilgilendirmeyip yorum sunmakta, hepimizin bilip şikâyet ettiği yapay gündemler yaratmaktadır. Medya organlarının bağımsız, özerk kurumlar olmaları bugünün ekonomik ve teknolojik koşullarında olanaklı değildir. Bu ekonomik ve teknolojik koşullarda, bu kadar paranın aktığı, yatırımın yapıldığı, teknolojinin bu kadar kaygan bir zemin oluşturduğu durumlarda medya organı özerk olamaz. Siyasal düzenlerin ve sistemlerin önemli ölçüde ekonomik oluşumlara ve güçlere göre biçimleniyor olması da bu tabloyu daha anlamlı bir düzeye taşır. Siyasal yetke de medyaya bir şekilde bağımlıdır. Sonuçta karşılıklı bir menfaat ilişkisi söz konusudur.

Türkiye’de medyanın demokratikleşmesinin önündeki en büyük engel, sermayenin bir avuç grup, şirket ya da işadamı elinde bulunmasıdır. “Medyanın tekelleşmesi” yanlış bir deyimdir, zira bu, medyanın tek bir kişi, holding ya da şirketin elinde bulunması demektir ki Türkiye’de böyle bir şey söz konusu değildir. Türkiye’de medya pastasının büyük bölümlerini paylaşan üç dört aktör vardır. Belki de işin acıklı yanı, bu aktörlerin sadece medya kuruluşlarına değil, aynı zamanda petrol istasyonlarına, bankalara sahip olmaları, borsada oynamalarıdır. Bu şekilde medya medyalıktan çıkar. Burada en büyük handikap belli regülasyonların, belli kotaların olmaması, aktörlerin rollerinin çok iyi çizilmemesidir. Bunlar sadece Türkiye’de değil her yerde vardır. Ancak kapitalizmin vahşice yaşandığı ülkelerde belirli kurallar sabittir.

Türkiye’de sermayenin yoğunlaşması çeşitliliği ortadan kaldırmaktadır. Demokrasinin çatısını oluşturan farklı sesler, farklı görüşler duyulamamaktadır. Demokrasiler -idealde- azınlıkların ya da kendini azınlıkta kalmış hissedenlerin sesinin duyulmasını sağlamakta ya da bu sesleri garantiye almaktadır. Fakat sermayenin yoğunlaşmasıyla bu sesler duyulamaz hale

gelmektedir. Paranın, tiraj kaygısının getirdiği popülerleşme, tabloidleşme, her şeyin “light” ve “pop” olması, eğlenceye dönüşmesi, tamamen geniş tabana doğru hitap etme kaygısı bu ince sesleri gözden kaçırmaya başlamakta ve biz çok büyük, kaba bir topluluğa hitap etmekteyiz.

Sonuçta medya genel bir antidemokratik sisteme doğru kaymaya, hantallaşmaya, statükonun parçası olmaya, iktidarla yakın ilişkiler kurmaya, kendi iktidarını sağlamaya başlamaktadır. Artık medya kendi iktidarını kurmuş vaziyettedir, büyük bir güçtür, ama gücünü halk adına kullanmamaktadır. Dolayısıyla bu, demokratik düzen anlamında çok kaygı vericidir. Hukuksal engeller dünyanın her tarafındadır; özellikle az gelişmiş, gelişmekte olan, demokrasisi çok fazla oturmamış ülkelerde hukuksal engeller tartışılmaktadır. Bu engellemeler mutlaka bir gazetecinin öldürülmesi, susturulması, hapse atılması anlamına gelmez; bir gazeteciye çok farklı yöntemlerle susturabilirsiniz ve hiç kimsenin ruhu bile duymaz. Türk Ceza Kanunu’nun 301. maddesi revize edilmiş olsa da hâlâ bu maddeye dayandırılarak yargılanan gazeteciler vardır. 318. madde, halkı askerlikten soğutacak teşvik ve telkinde bulunanlara ya da propaganda yapanlara 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası öngörmekte, fiil basın ve yayın yoluyla işlenirse ceza yarısı oranında artırılmaktadır. Sadece Türk Ceza Kanunu değil, pek çok farklı kanunda birtakım hukuksal engeller söz konusudur. Gazetecinin örgütlenmesi en büyük sorundur ve beraberinde sendikasılaşmayı, iş güvencesinin ortadan kalkmasını getirir. İşinizi kaybetme korkusuyla yaşarsanız hiçbir şey yazamazsınız. Bir gün birdenbire kendinizi kapının önünde bulduğunuzda sizi koruyan hiçbir örgüt, hiçbir mekanizma yoktur; bu, çok vahşice yaşanmıştır Türk medyasında. Bir gazeteci arkadaş bir gün kapıdan kartının geçmemesi dolayısıyla kovulduğunu anlar ve bir güvenlik görevlisi “Odanıza çıkamazsınız, ben bir kutu halinde eşyalarınızı aşağıya getireceğim” der. İşten çıkarmanın da bir zerafeti vardır; sonuçta bildirirsiniz, yüz yüze konuşursunuz ya da yapılan hizmetlerden dolayı teşekkür edersiniz. Bu şekilde müthiş bir gazeteci kıyımı olmuştur. Küresel kriz de buna bahane olarak öne sürülmektedir. İş güvenceniz olmadığı zaman siz kendinize sansür uygulamaya başlarsınız; neyin yazılıp neyin yazılmadığını, yazılmayacağını aslında bütün gazeteciler bilir. Dolayısıyla pek çok medya çalışanı şöyle düşünür: “Bir haber geldiği zaman açıyorum, patronumun hangi şirketlere sahip olduğunu görüyorum, onlarla ya da bize reklam veren dev bir şirketle ilgiliyse bu haberi vermiyorum. Biliyorum ki basılmayacak, başımı niye belaya sokayım!” Sonuçta bu örgütsüzleşme, bu yalnızlık Türkiye’deki en büyük sorundur. Sendika ve örgüt lafı hep sol tandanslı bir vurguyla kullanılır ve ürkülür.

Medyada yoğunlaşma, yapının değişmesi belli kırılma noktaları oluşturur. Milliyetçilik çok satan bir konu, çok kolay oynanan bir oyundur ve çok tehlikelidir. Türk basını da bu karanlık yola sapmış vaziyettedir. Zaman zaman alevlenip zaman zaman daha azalsa da hep oradadır; ister dış politikayla, ister iç meselelerle ilgili olsun, her zaman mevcuttur. Milli maçlarda, manşetlere baktığınızda pek çok tüyleri ürpertici yazı görebilirsiniz.

Gazeteci modelinin de yıllar içinde değişmiş olduğunu biliyoruz. Babıâli'den medya plazalarına giden yolu hepimiz biliyoruz; Babıâli Cağaloğlu'nda bir sokaktı. Gazeteciler halka yakın, dirsek teması olan, halkın dertlerini iyi bilen, kendileri de aynı dertlerden muztarip birtakım insanlardı. Belki çok paraları yoktu ama gazeteci olarak yaşarlardı; yani bir heyecan duyarlardı ve hâlâ medyaya yönelik bir inançları vardı. Bu mekânların şehrin fiziksel olarak da dışına taşınmasıyla gazetecilerin toplumla organik bağı gittikçe kaybolmaya başladı. Tirajların düşük olması, birtakım haberlerin yurttaşın gündemiyle örtüşmemesi de tamamen belki bununla ilintilidir; tabii yüksek maaşları saymıyorum. Dolayısıyla böyle bir hayat tarzı, bir profil oluşmaya başladı; plazanın içindeki barlar, fitness center'lar, yani bir site hayatı vardır. Burada sosyalleşen, birbirleriyle konuşan gazeteciler, evlerinde başka bir hayatla yüzleştiklerinden bu iki hayat arasında müthiş bir kopukluk yaşanır ve bu kopukluğun bedeli çok ağırdır. Çünkü gazeteciler saygınlığını yitirmekte, halk artık medyaya güvenmemektedir. Tabii ki en çok güvenilen kurum Türk Silahlı Kuvvetleri, ordumuzdur. Daha sonra yargı gelir. Medya ise yüzde 15 ile en altlardadır.

Eskiden bir gazeteci patron profili vardı; kendisi de gazetecilik yapmış, gazeteyle yatıp kalkmış birtakım insanlardı bunlar; gecenin bir yarısı gelip manşeti değiştirebilirlerdi, bir heyecan duyarlardı. Şimdiki işadamları ise gazetecilikten anlamamakta, sadece kâr amacı gütmektedir. Hepimizin bildiği politik yetkeyle yakın ilişkilerden söz etmek gereksizdir. İktidarlar kendi medyalarını da yaratır. AKP iktidarı da kendi medyasını yaratmıştır. Politik yetkiyle bu kadar yakın ilişkiler olduğu zaman birtakım sorunlar ortaya çıkar. Siz genel yayın yönetmeni ya da gazeteci olarak politikacının ya da başbakanın özel uçağıyla bir yerlere gidiyorsanız, paralarınızı birileri ödüyorsa, pahalı hediyeler alıyorsanız, o grubu ya da o iktidarı eleştiremezsiniz. İnanılmaz hediyeler gelir yılbaşlarında. Oysa demokrasisi oturmuş ülkelerde bu hediyein değeri 100 doları geçmez; bir gazeteci ne kadar üst düzey olursa olsun 100 dolardan daha büyük bir hediye kabul edemez. Bu, politikacılar için de geçerlidir tabii

ki. Bu miktar artınca organik bağ artmakta, başlar eğilmeye başlamaktadır. Ne yazık ki bu Türkiye’de çok yaşanmaktadır.

1980-1990’larda her zaman başbakanın telefonuyla uyandığını büyük bir gururla anlatan köşe yazarları vardı. Politik güce ne kadar yaklaşırsa o kadar iyi gazeteci olduğu izlenimi vardı. Yerel ve alternatif medyanın yokluğu tabii ki son derece önemlidir. Yerel medyanın, yerel gazetecilerin sorunları çok büyüktür. Ne yazık ki marjinaler finansal olarak ayakta kalamamaktadır, çünkü gene büyük, ulusal gazeteler bölgesel ağlarıyla yerel basını yiyip bitirmektedir. Azınlık medyasında da çok ciddi bir azalma söz konusudur. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Basın Konseyi gibi kuruluşlar bazen basın açıklamaları, gerektiğinde kınamalar yapsalar da umursanmamaktadırlar. Uyulması gereken ahlaki kurallardan söz ettiklerinde hiçbir yaptırımları yoktur. Dolayısıyla etkin bir sivil toplum örgütünün eksikliği ortadadır.

Haberleri gazeteden ziyade televizyondan alıyoruz. Dünyada en çok televizyon izleyen toplum, günde ortalama dört buçuk saatle Türk toplumdur. Türk toplumu program seçmez; televizyon orada hep açıktır. Bu durum haberleri de televizyondan almamızı sağlar. Zaten gazetecilik haber yapma kaygısı da taşımamaktadır. Artık köşe yazarı okuyoruz; gazeteyi köşe yazarları için, yorum okumak için, pozisyonumuzu belirlemek, elimizde taşımak için alıyoruz. Sonuçta köşe yazarları gerçek gazetecilerin yerini almaya başladı. Köşe yazarları gazeteci değil, sadece kendi görüşlerini söyleyen birtakım insanlardır. Sonuçta editoryal çizgiyle pek alakaları yoktur.

Bugün birtakım internet suçları da hayatımıza girmeye başladı. Biliyorsunuz, youtube’a erişemiyoruz ya da birtakım blog yapan insanların kaynaklarını aldığı kaynak olarak kullandığı sayfalara giremiyoruz. İnternet teknolojisinin kanun koyucular tarafından bir türlü çözülememiş olmasının bunda payı vardır; kanun koyucuların pek çoğu e-mail kontrol etmez. Teknoloji ile bir alışverişleri yoktur, dolayısıyla internet üzerine kanun yapma gibi bir yetileri de. Dolayısıyla bu 5651 sayılı İnternet Suçları Kanunu hayatımıza girdi gireli daha çok internet sitesi kapanacak ve bunu daha çok tartışacağız gibi görünüyor. Çin’de internet polisi vardır; internet tamamen devlet elindedir ve pek çok şey bloke edilmektedir. Örneğin Çin’deyseniz hiçbir Batılı kaynaklı haber sitesine erişemezsiniz; fakat herhangi bir Çinli kendini başka bir yerdeymiş gibi göstererek o sayfalara girebilir. Teknolojiyi bu şekilde durduramazsınız. Dolayısıyla teknolojinin ne kadar devasa bir şey olduğunu anlamak gerekir.

Türkiye’de internet kullanımını gittikçe artmaya başlamıştır; 2002’de 2 buçuk milyon kişi varken, 2008’de yaklaşık 22 milyon kullanıcımız mevcuttur. Biliyorsunuz hızlı internet erişim bağlantısı ADSL ucuzlamaya başladı, dolayısıyla herkes internete bağlanmaya başladı. Ülke genelinde ana akım medyaya güvenin özellikle genç nüfus arasında son derece düşük olduğu göz önüne alınırsa, haberlerin artık internetten alınma oranının hızla arttığını söylemek mümkündür. Artık okuma alışkanlıkları da değişti; gençler eklektik bir şekilde oradan oraya sıçrayarak gazeteleri de, haber portallarını de okumakta, ama kendi gazetelerini kendileri yaratmaktadır. Bu aslında geleceğin gazeteciliğidir ve bu anlamda yazılı basın da kendini yenilemesi gerekmektedir. Biliyorsunuz Atatürk, Ermeni sorunu gibi konulara dokunmadıkça internet yayın yapabilmektedir.

Televizyon ve radyo yayıncılığında da bahsetmek istiyorum. TRT haricinde 24 ulusal, 16 bölgesel ve 224 yerel televizyon kanalı; 36 ulusal, 108 bölgesel ve 944 yerel radyo istasyonu hizmet vermektedir ki bu büyük bir rakamdır. Biliyorsunuz TRT, Kürtçe yayına 2004’ten itibaren başladı. Bu konu AB’ye uyum, reform paketi içinde yer almaktadır. Biliyorsunuz, daha önce 2004’e kadar Kürtçe yayın yasağı vardı, ama uydu yoluyla pek çok Kürt televizyon kanalı seyredilebilmektedir. Genel görünümüne baktığımızda yarısı haftalık 3450 süreli yayın, tirajları 1000 ile 15.000 arasında değişen yerel gazeteler vardır. 43 tane ulusal gazetenin toplam tirajı 5 milyon civarındadır ki buna futbol basını da dahildir. Bunların tirajının 563 bin olduğu düşünüldüğünde 4 buçuk milyon kalmaktadır.

Demokraside kırılma noktaları 1980 darbesine dayanır. Pazar ekonomisi kurallarıyla ve neoliberal ekonomiyle medyadaki anlayış da yavaş yavaş değişmeye ve kırılmaya başlamıştır. Türkiye’de demokratikleşme önündeki engeller, aslında neoliberal kuralların bir anlamda dayattığı şeylerdir. Tüm yapı ve anlayış değişmeye başlamış, ülkede birden ekonomik meselelere ilgi başlamış, gazeteler ekonomi haberlerini hızlandırmaya başlamıştır.

Artık basının ve gazetecinin işlevi de yavaş yavaş değişmeye başladı. Yerel ve alternatif gazeteler ekonomik olarak tutunamayıp artık yerini sansasyonel ve milliyetçi ulusal basına bıraktı. İşadamlarına, medya patronlarına geçiş 80 sonrası kırılmaların sonucudur. Medya sektöründe çok büyük yatırımlara gidilmiştir. Bir taraftan teknoloji transferi yapılıp diğer yandan astronomik ücretlerle istihdam sağlanarak medya sektöründe daha önce var olan klasik anlayışlar yerle bir edilmiştir. Sonuçta gerçekten müthiş bir teknolojik altyapı vardır

Türk medyasında; çok büyük yatırımlar yapılmıştır, fakat ne yazık ki bunlar içeriğe yönelik değildir. Sonuçta müthiş paralar verilip baskı makineleri alınmış, altyapı güçlendirilmiş, fakat insan kalitesi azalmış, star sistemi geçerli kılınmış, çok büyük isimlere, çok büyük paralarla transferler başlamış, haber organizasyonunu oluşturan en az 120 muhabire yeterli yatırımı yapmak yerine en az 8-10 kişiden oluşan bir köşe yazarı grubuna yatırım yapılmıştır. Dolayısıyla gazeteyi ayakta tutan haberdur ve haberci de öyle kolay yetişen bir şey değildir. İyi habercilik yapan, gerçekten haber odasını tanımlayan, koşturmuş muhabire çok az maaş verilmiş, bu muhabirler işten çıkartılmış ya da azaltılmıştır. Sonuçta yorum gazeteciliğine geçilmiştir. Türkiye’de çok garip bir şekilde kimse muhabir olmak istememektedir. Oysa yurtdışında iyi haber organizasyonlarında yaşlı başlı saygın gazetecilerin hayatını iyi bir muhabir olarak geçirdiğini görüyoruz. Gazetecilik iyi muhabir olmaktır. Bizde ise muhabir, üzerinden atlanan bir basamak, giriş düzeyinde genç insanların yaptığı bir iş. Muhabirlik aslında gazeteciliğin özüdür. Daha sonra editör olabilirsiniz belki, ama özel bir alanda işinizi derinleştirmeniz, Türkiye’de hiçbir zaman mümkün değildir.

Türkiye’de 254 kişi ve 6 medya organı düşüncüyü ifade özgürlüğü kapsamında yargılanmaktadır. “2007 Medya Gözlem Raporu” çok yeni basılmıştır; yine belli indeksler, uluslararası birtakım basın ifade özgürlüğü kuruluşları vardır. Türkiye bu indeksler içinde pek parlak bir yere sahip değildir. Son olarak şunu söyleyebilirim: Hatırlarsanız, medyaya güvenilirlikten bahsetmiştim. Bu oran şu anda yüzde 15’tir. AB ülkelerindeki duruma bakalım. Orduya güven ABD’de özellikle Irak savaşından sonra inanılmaz boyutlardadır. AB ülkelerinde ise bu oran biraz daha azdır. Bu ülkelerde hükümete, politikacılara, iktidara güven yüzde 40’tır. Medya da yüzde 41’le çok da iyi bir yerde değildir. Amerika’da polis ve savcıya yüzde 71, kiliseye yüzde 70, okullara yüzde 69, medya yüzde 52 güvenilmektedir. Sonuçta medya hep bu kurum ve kuruluşların ardında yer almaktadır. Türkiye’de iş biraz daha acıklıdır, çünkü yüzdeler daha düşüktür. İnsanlar askerlerine, ordularına, finans sektörüne, bankacılarına, öğretmenlerine, doktorlarına, sağlık sistemlerine, yargılarına güvenmekte ama gazetecilerine güvenmemektedir. Sorulduğunda Türkiye’de gazeteci güvenilirmez, yalan haber yazan, manipüle eden insandır. Sonuçta bir sektörün bu şekilde bir kırılma noktasına erişmesi kötü bir durumdur ama bu, çalışan gazetecilerin kabahati değildir. Sermayenin kimlerin eline doğru kaymaya başladığı önemli bir unsurdur medyanın bu hale gelmesinde.

Esas konumuza geri dönersek, medya artık demokrasi adına savaşmamakta, halk adına savaşmamakta, haber vermemektedir; en azından Türkiye özelinde bunu söyleyebiliriz.

Yurtdışındaki örneklere baktığımızda küreselleşmenin çok büyük darbe yaptığını görüyoruz. Bu sahiplik meselesi onları da çok yıldırılmış vaziyettedir, ama yine de haber veren saygın kuruluşlar ayakta durabilmektedir. Habercilik hâlâ önemlidir, gazetecilik bu kadar yıpranmamış vaziyettedir ve bu kadar başıbozuk, başıboş değildir Türkiye'deki gibi. Regülasyonlarla belirlenmiş, ilişkilerin tanımı yapılmıştır, herkes rolünü ve alanlarının çizgilerini bilir. Sadece Türkiye'de değil, hangi ülkede kuralların ucu açık bırakırsanız kötüye kullanılabilir. Sonuçta Türkiye'de yapılan da budur. Yaptırım, sektörde regülasyon bulunmamaktadır aynı zamanda da ne yazık ki sivil toplum örgütleri hiçbir role ve fonksiyona sahip değildir. Son tahlilde Türkiye'de bu belirleyici çizgilerin çizilmemesi, demokrasiye yaralayıcı darbeler vurmaktadır.